

בענין דיני מוקצה וספק מוקצה

ישראל יעקב הלוי מלגרוים

אור לד' טבת תשע"ב

כולל ערב

משנה ביצה ב.

ביצה שנולדה ביום טוב בית שמאי אומרים תאכל ובית הלל אומרים לא תאכל

תוס שם ד"ה ביצה

וא"ת אמאי לא תנא אוסרין ומתירין וכי תימא אוסרין משמע שאסור לעולם זה אינו דאמרין לקמן (דף ו.) אפרוח שנולד ב"ט אסור והיינו ביומו ועוד דאמרין (לקמן ל:) מותר שמן שבנר רבי יהודה אוסר והיינו דוקא באותו יום ויש לומר דאי הוה תני אוסרין ומתירין הייתי אומר שמה שמתירין הביצה היינו לטלטל אבל באכילה אסורה והכי אמרין (לקמן דף כד.) גבי נכרי אחד שהביא דגים לפני רבן גמליאל ואמר מותרים הם אלא שאין רצוני לקבל הימנו ומסיק מאי מותרים לטלטל אבל באכילה אסורים ואם תאמר לבית הלל דאמרי לא תאכל אבל לטלטל שרי והא קי"ל (לקמן ד.) דאף לטלטל אסור לכן פירש ר"י דנקט כי האי לישנא דסתם ביצה לאכילה קיימא עוד יש לומר דנקט לבית שמאי תאכל משום דמשמע אכילה וטלטול דאין אכילה בלא טלטול ובית הלל אסרי אף בטלטול אלא אגב דנקטי ב"ש תאכל נקטי אינהו לא תאכל:

רמב"ם הלכות שבת פרק כד

הלכה יב אסרו חכמים לטלטל מקצת דברים בשבת כדרך שהוא עושה בחול, ומפני מה נגעו באיסור זה, אמרו ומה אם הזהירו נביאים וצוו שלא יהיה הלכך בשבת כהלכך בחול ולא שיחת השבת כשיחת החול שנאמר ודבר דבר קל וחומר שלא יהיה טלטול בשבת כטלטול בחול כדי שלא יהיה כיום חול בעיניו ויבוא להגביה ולתקן כלים מפינה לפינה או מבית לבית או להצניע אבנים וכיוצא בהן שהרי הוא בטל ויושב בביתו ויבקש דבר שיתעסק בו ונמצא שלא שבת ובטל הטעם שנאמר בתורה (דברים ה') למען ינוח.

הלכה יג ועוד כשיבקר ויטלטל כלים שמלאכתן לאיסור אפשר שיתעסק בהן מעט ויבא לידי מלאכה, ועוד מפני שמקצת העם אינם בעלי אומניות אלא בטלין כל ימיהן כגון הטיילין ויושבי קרנות שכל ימיהן הן שובתים ממלאכה ואם יהיה מותר להלך ולדבר ולטלטל כשאר הימים נמצא שלא שבת שבייתה הניכרת, לפיכך שבייתה מדברים אלו היא שבייתה השווה בכל אדם, ומפני דברים אלו נגעו באיסור הטלטול, ואסרו שלא יטלטל אדם בשבת אלא כלים הצריך להם כמו שיתבאר. /השגת הראב"ד/ ומפני דברים אלו נגעו באיסור הטלטול ואסרו שלא יטלטל אלא הכלים הצריך להם כמו שיתבאר. א"א עוד אמרו (שבת קכד) אטו טלטול לאו צורך הוצאה הוא, ועוד אמרו (שם/שבת/קכג) בימי נחמיה בן חכליה נשנית משנה זו שאמרו שלשה כלים קטנים נטלים על השלחן, נמצא כי מפני חיוב הוצאה אסרו בטלטול מה שאסרו שהוא גדר להוצאה. +

מגיד משנה שם

[יב] אסרו חכמים לטלטל וכו'. רבינו כתב בכאן טעמים נכונים מאד באיסור הטלטול ולא נזכרו בגמרא ובהשגות הזכיר הר"א ז"ל טעם אחר שהוא מפני גדר ההוצאה כמ"ש בגמרא (שבת קכ"ד:) בכל הכלים אטו טלטול לאו צורך הוצאה הוא בתמיה ולא הזכיר רבינו טעם זה לפי שאע"פ שבתחלה נאסר הטלטול מפני גדר ההוצאה בימי נחמיה בן חכליה שלא היו נזהרין בהוצאה אח"כ התירו קצת כלים כמוזכר בגמרא (שם קכ"ג:) ונאסרו השאר מפני הטעמים שכתב רבינו. ומ"ש אטו טלטול לאו צורך הוצאה הוא רצו לומר כי סבה ראשונה לאסור הטלטול מפני גדר ההוצאה ואע"פ שבטל הטעם לא בטלה גזרה. ואפשר שרבינו הזכיר טעמים אלו שחדש הוא ז"ל ולא לומר שאין שם טעם אחר וזה נראה יותר

שבת קכג:

והתנן משילין פירות דרך ארובה ביום טוב אבל לא בשבת ומי לא גזרינן והתנן אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש ... רב פפא לא קשיא הא בית שמאי הא בית הלל דתנן בית אין מוציאין את הקטן ואת הלולב ואת ספר תורה לרה"ר ובית הלל מתירין אימר דשמעת להו לבית שמאי הוצאה טלטול מי שמעת להו וטלטול גופיה לאו משום הוצאה היא

ריטב"א שם

לאו משום הוצאה הוא. פי' דכל טלטולים שאסרו חכמים היינו כדי לעשות גדר להוצאות דשבת

רש"י ביצה ב:

ורבה. דאסר בהכנה שאינה בידים ממש: לטעמיה דאמר רבה. בפסחים (דף מז:) ויליף מהכא דמוקצה דאורייתא: והכינו. והזמינו כגון מכאן אני אוכל למחר דאי משום הכנה בידים ולומר שיאפו ויבשלו מבעוד יום בהדיא כתיב את אשר תאפו אפו אלא הזמנה בפה קאמר וכתיב ביום הששי וסתם ששי חול הוא ואחשבה רחמנא לטעודת שבת שיזמיננה מבעוד יום ובחול:

פסחים מז:

איתיביה אביי המבשל גיד הנשה בחלב ב"ט ואוכלו לוקה חמש לוקה משום מבשל גיד ביום טוב ולוקה משום אוכל גיד ולוקה משום מבשל בשר בחלב ולוקה משום אוכל בשר בחלב ולוקה משום הבערה ואי אמרינן הואיל אהבערה לא ליחייב הואיל דחזי ליה לצרכו אמר ליה אפיק הבערה ועייל גיד הנשה של נבילה והתני רבי חייא לוקין שתים על אכילתו ושלש על בישולו ואי איתא שלש על אכילתו מיבעי ליה אלא אפיק הבערה ועייל עצי מוקצה ומוקצה דאורייתא הוא א"ל אין דכתיב והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו ואזהרתה מהכא מלא תעשה כל מלאכה א"ל והא את הוא דאמרת בעאי מיניה מרב חסדא ואמרי לה בעאי מיניה מרב הונא הביא שה מאפר ושחטו תמיד ב"ט מהו ואת אמרת לן (אמר לי) עלה שה ולא הבכור אחת ולא מעשר מן הצאן ולא מן המאתים ממותר שתי מאות שנשתיירו בבור מכאן לערלה שבטילה במאתים ממשקה ישראל מן המותר לישראל מכאן אמרו אין מביאין נסכין מן הטבל יכול לא יביא מן המוקצה אמרת מה טבל מיוחד שאיסור גופו גרם לו אף כל שאיסור גופו גרם לו יצא מוקצה שאין איסור גופו גרם לו אלא איסור דבר אחר גרם לו ואי אמרת איסור מוקצה דאורייתא מה לי איסור גופו מה לי איסור דבר אחר ועוד הא את הוא דאמרת חילוק מלאכות לשבת ואין חילוק מלאכות ל"ט

תוספות עירובין לח:

אמר רבה משום הכנה דתניא. ורש"י פירש בביצה דרבה לטעמיה דאמר אליביה באלו עוברין (פסחים מז:): דמוקצה דאורייתא מהאי קרא ולא נהירא ועוד דמשמע התם דהדר ביה:

שיטה מקובצת ביצה ב:

רבה לטעמיה דאמר רבה מאי דכתיב והיה ביום הששי והכינו כו. 'פירש רש"י ז"ל רבה לטעמיה דאית ליה מוקצה דאורייתא כדאמר בפסחים פרק אלו עוברין. והקשה הרשב"א ז"ל טובא להאי פירושא חדא דהתם הדר ביה רבה מההיא במסקנא ועוד דאם איתא דמוקצה דאורייתא מאי שנא משום דגמרה מאתמול אפילו גמרה האידנא נמי ליתסר. ועוד דביום טוב גרידא ליתסר מדינא משום מוקצה ואנן לא אסרינן ליה אלא משום גזרה כדאיתא בסמוך.

שו"ת חתם סופר חלק א (אורח חיים) סימן עט

נוראות נפלאותי על המפרשים שהזכיר מל"ת שהקשו מהש"ס (יומא פ"ג ע"ב) דקאמר טלטול דרבנן והא רבה ס"ל הכנה דאורייתא. אותן מפרשים סתומים ואינם מפורשים, לאכול מוקצה הוא איסור דאורייתא דבעי הכנה לאכילת שבת ו"ט אבל לטלטל דבר שאינו ראוי גזירת נחמי' בן חכלי' היא משום הוצאה, ו"א באסור לאכילה נמי גזירה דילמא אתי למיכל מיניה ועפ"י ריש ביצה, אבל איסור טלטול דאורייתא לא שמעתי מעולם:

רש"י ביצה ד:

אבל בדרבנן. כגון מוקצה דהכא

שבת קכח.

איתמר בשר מליח מותר לטלטלו בשבת בשר תפל רב הונא אמר מותר לטלטלו רב חסדא אמר אסור לטלטלו רב הונא אמר מותר לטלטלו והא רב הונא תלמיד דרב הוה ורב כר' יהודה סבירא ליה דאית ליה מוקצה במוקצה לאכילה סבר לה כרבי יהודה במוקצה לטלטל סבר לה כרבי שמעון

ביצה ג-ד.

מיתבי אחד ביצה שנולדה בשבת ואחד ביצה שנולדה ב"ט אין מטלטלין אותה לא לכסות בה את הכלי ולא לסמוך בה כרעי המטה אבל כופה עליה את הכלי בשביל שלא תשבר וספיקא אסורה ואם נתערבה באלף כולן אסורות בשלמא לרבה דאמר משום הכנה הוי ספיקא דאורייתא וכל ספיקא דאורייתא לחומרא אלא לרב יוסף ולר' יצחק דאמרי משום גזרה ספיקא דרבנן היא וכל ספיקא דרבנן לקולא (א"ל) סיפא אתאן לספק טרפה אי הכי אימא סיפא נתערבה באלף כולן אסורות אי אמרת בשלמא ספק י"ט ספק חול הוי דבר שיש לו מתירין וכל דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל אלא אי אמרת ספק טרפה דבר שאין לו מתירין היא ותבטל

ברובא וכי תימא ביצה חשובה.... רב אשי אמר לעולם ספק יום טוב ספק חול הוי דבר שיש לו מתירין וכל דבר שיש לו מתירין אפילו בדרבנן לא בטיל

רש"י שם

ספק דרבנן היא. דאפי' ודאי משום גזירה הוא דאתסר וכי הויא לה ספיקא הוי ספק במידי דאסור מדרבנן: **לספק טריפה.** ספק נולדה מתרנגולת טרפה ולא ביו"ט קאי ואידי דאיירי באיסור ביצה איירי נמי בהא: **שיש לו מתירין.** שיכול לאכלו אחר יו"ט בהיתר גמור: **אפילו באלף לא בטיל.** ואע"ג דמדאורייתא חד בתרי בטיל דכתיב(שמות כג) שמות כג (אחרי רבים להטות אחמור רבנן הואיל ויש לו מתירין לאחר זמן לא יאכלנו באיסור על ידי ביטול: **רב אשי אמר לעולם.** הא דקתני וספקה אסור ספק יום טוב ספק חול קאמר ודקשיא לך לרב יוסף ולרבי יצחק ספק דרבנן הוא ולקולא הכא אזלינן לחומרא הואיל ויש לו מתירין למחר: **אפילו בדרבנן.** כגון ביצה דגזרת פירות הנושרין היא לא בטלה בתערובתה וכי היכי דבבטולה מחמירנן מהאי טעמא בספקה נמי מחמירנן מהאי טעמא

חידושי הרשב"א ג:

והא דלא מקשו מינה ג"כ לרב נחמן דהא מוקצה נמי דרבנן היא היינו משום דכבר אידחיא ליה בקושין ואי נמי דאמר לך רב נחמן דהאי תנא סבר מוקצה דאורייתא וכדבעי רבה למימר בפרק אלו עוברין בפסחים

ביצה כד-כד:

מתני' מצודות חיה ועוף ודגים שעשאן מערב יום טוב לא יטול מהן ביום טוב אלא אם כן יודע שנצודו מערב יום טוב ומעשה בנכרי אחד שהביא דגים לרבן גמליאל ואמר מותרין הן אלא שאין רצוני לקבל הימנו:

גמ' מעשה לסתור חסורי מחסרא והכי קתני ספק מוכן אסור ורבן גמליאל מתיר ומעשה נמי בנכרי אחד שהביא דגים לרבן גמליאל ואמר מותרין הן אלא שאין רצוני לקבל הימנו אמר רב יהודה אמר שמואל אין הלכה כר"ג ואיכא דמתני לה אהא דתניא ספק מוכן ר"ג מתיר ורבי יהושע אוסר אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' יהושע:

ואמר מותרין הם: מותרין למאי רב אמר מותרין לקבל ולוי אמר מותרין באכילה אמר רב לעולם אל ימנע אדם עצמו מבית המדרש אפילו שעה אחת דאנא ולוי הוינן קמיה דרבי כי אמרה להא שמעתא באורתא אמר מותרין באכילה בצפרא אמר מותרין לקבל אנא דהואי בי מדרשא הדרי בי לוי דלא הוה בי מדרשא לא הדר ביה.

מאירי שם

בגמרא נחלקו אם דעתו לומר מותרין לקבל ר"ל בטלטול ולא שיתירם באכילה או שמא אף באכילה אלא שלענין פסק אין לנו אבל לענין ביאור נראה מן הסוגיא דדוקא לקבל התירו ולא באכילה אלא שהלכה בכל ספק מוכן שאסור ולא סוף דבר שאכילתו אסורה אלא אף טלטולו אסור אע"פ שהוא ספק סופרים הואיל ויש באכילתו ספק תורה שמא מתוך טלטולו יבא לאכול ואף לדעת האומ' מוקצה דרבנן אף באכילתו פעמים שהולכין בכיוצא באלו להחמיר לפי מה שהדבר קרוב לבא לידי איסור ולמדת שאין הלכה כרבן גמליאל אלא כתנא קמא

שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום טוב סימן תצז

סעיף ג אפילו ספק צידה אסור; כגון מצודות חיה דגים ועופות שהיו פרושות מערב יו"ט ולמחר מוציא בהם, אסורים אלא אם כן ידוע שניצודו מבעוד יום. ואם מצא המצודות מקולקלות מבערב יו"ט, בידוע שמערב יו"ט ניצודו.

סעיף ד ספק מוכן מותר ביום טוב שני משום דהוי ספק ספיקא.

מגן אברהם שם

אפי' ספק - אע"ג דקי"ל ספיקא דרבנן לקולא הכא אסור משום דשיל"מ עיין בי"ד (סי' ק"י) או משום שרצו חכמים להחמיר בדבר זה ועיין במרדכי ביבמות שמצינו כמה ספיקות דרבנן לחומרא לכן אין לדמות זה לזה: אבל לערב מותרין אפי' ודאי ניצודו היום ממילא עסי' שכ"ב ס"ג ושס"ה ס"ה

ט"ז אורח חיים סימן תצז

אפי' ספק צידה. - אפי' למאן דס"ל איסור צידה דרבנן מכל מקום הולכין בספיקן להחמיר דהוי ליה דשיל"מ ומ"מ בס"ס כמ"ש אח"ז מותר. וצ"ע על רמ"א שכתב בי"ד סי' ק"י ס"ח דס"ס לא מהני בדשיל"מ ויש להחמיר אם לא לצורך וכאן לא כתב כלום

ט"ז אורח חיים סימן קב ס"ק ה

ואם נתערבה בשאינה מינה כו' – הטעם כתבתי לעיל סי' ק"א סעיף ו' בשם הת"ח לפי שאין ההיתר אח"כ נקרא על האיסור אלא על התערובת שנאסר והוא אינו מינו של האיסור ואין טעם זה מספיק כל כך. ותמיהני למה לא כתב דברי הר"ן בזה פרק הנודר מן המבושל (דף נ"ב) וזה תורף תירוצו דחזינן לרבי יהודא דס"ל מין במינו באיסור והיתר לא בטיל ויליף לה מדכתיב ולקח מדם הפר ומדם השעיר שאע"פ שדם הפר מרובה משל שעיר קרי ליה דם השעיר אלמא לא בטיל משום דמין במינו הוא לפי שכל דבר שהוא דומה לחבירו אינו מחלישו אדרבה מחזקו ורבנן לא ילפי מזה לאיסור והיתר דבשלמא דם פר ושעיר שניהם כשרים לזריקה משא"כ באיסור והיתר אע"פ שהם מין א' מ"מ חלוקים הם שזה אסור וזה מותר ע"כ ה"ל כאינו מינו ומש"ה אמרינן ביש לו מתירין הוה דומיא דדם פר ושעיר דהא אין כאן חילוק בין איסור להיתר שהרי גם האיסור סופו להיות מותר וזהו במין במינו כההיא דדם פר ושעיר משא"כ במין באינו מינו אע"פ שמצד איסור יש להם שיווי בדבר שיל"מ מ"מ יש ביניהם חילוק גדול במה שזה מין אחר ע"כ הם בטלים זה בזה. זהו כוונתו שם אע"פ שאין זה לשונו והוא נכון מאד:

נפקא מינה של פרי מגדים: ביצה של טריפה שנולדה ביו"ט

קובץ שעורים ביצה אות ד

[דף ד ע"א] רב אשי אמר משום דבר שיש לו מתירין, והיינו דכמו דדשיל"מ לא בטל, ה"נ ספק אסור בדרבנן. ומקשין מזה, לפירוש הר"ן נדרים נ"ב דטעמא דדשיל"מ משום מין במינו, וא"כ זה לא שייך כלל לספיקא דרבנן, וי"ל דהא ע"כ גם לפירוש הר"ן דשיל"מ מדאורייתא לא הוי מין במינו, דהא מדאורייתא גם דשיל"מ בטל ברוב, ב"מ נ"ג, וא"כ אכתי תיקשי, איזה טעם היה לחכמים להחמיר ולומר, דלא בטל מדרבנן, ע"כ צ"ל, משום דעד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר, והא דצריך הר"ן לטעמא דמין במינו, היינו משום דבכל תקנות וגזירות חכמים צריך שני דברים, (א) איזה טעם היה להם לתקן ולגזור (ב) אפילו אם יש טעם שצריך לגזור, אבל כלל גדול, מילתא דליכא דכותא באורייתא לא מתקני רבנן, ולעולם הן מסמיכין גזרותיהן לאיזה דין דאורייתא, וה"נ בדשיל"מ סמכו גזירתן להא דמין במינו לא בטל, ומה"ט מפלגינן בדשיל"מ בין מינו לשאינו מינו, ועיין בתוס' יבמות ק"ח ד"ה דילמא אזיל ומשבש, שדבריהם מתפרשין לפי הכלל הזה.

צל"ח כד:

והנה הטעם שדבר שיש לו מתירין אפילו ספק דרבנן אסור, הוא שכיון שיכול לאכלו בשעת ההיתר בודאי למה נתיר לו הספק. ואומר אני שזה לענין אכילה שממ"נ מה שיאכל היום לא יאכל למחר וא"כ מוטב שיאכלנו למחר בהיתר ברור והרי אינו מפסיד, שהרי אפשר שיאכל היום ומחר שמה שיאכל היום איננו קיים שוב לאכלו למחר, אבל לענין טלטול הרי יכול לטלטלו היום וגם למחר וגם בכל יום, וא"כ מה שאתה אסרו היום לטלטל הוא מעות לא יוכל לתקן למחר, שמה שיטלטלנו למחר הלא גם אם היה מטלטלו היום היה שוב מטלטלו גם למחר, וא"כ היה ראוי להיתר ספק מוכן בטלטול דבזה קם דינא ספיקא דרבנן לקולא, ולכך הוצרך הרא"ש לטעם שכיון שאסור באכילה שוב ממילא הוא מוקצה וממילא אסור בטלטול.

שו"ת נודע ביהודה מהדורה תנינא - אבן העזר סימן לח

אך לפי מה שבארנו בחידושינו בפסחים דף נ"ג ע"ב והוא בחיבורנו צל"ח (דף י"א ע"ג) בד"ה וע"פ וכו' דהא דדשיל"מ לא בטיל היינו לענין אכילה דהטעם הוא עד שיאכלנו באיסור ע"י ביטול ימתין עד מחר ויאכלנו בהיתר והיינו לענין אכילה שממ"נ מה שיאכל היום לא יאכל למחר א"כ אכילה זו שרוצה לאכול היום באיסור יוכל לאכול למחר בהיתר ולכן אינו בטל אבל לענין טלטול לאיזה צורך לא שייך דשיל"מ שהרי יוכל לטלטלו היום וגם למחר ע"ש בחידושינו.

וא"כ לענין בעילת אשה לא שייך יש לו מתירין שהרי כשישאנה יוכל לבעול תיכף וגם לאחר זמן וא"כ בעילה זו אין לה מתירין וכי היכי דאמרינן לענין ביטול ה"נ אמרינן לענין ספק שג"כ הטעם שספיקו אסור שעד שיאכלנו היום בספק ימתין עד למחר ויאכלנו בהיתר ודאי וזה ג"כ לא שייך לענין בעילת אשה, הא חדא.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום טוב סימן תקיג

סעיף א ביצה שנולדה ב"ט אסור ליגע בה הגה: (דהיינו לטלטלה), (מרדכי ריש ביצה ופ' כל הכלים), וכל שכן שלא לאכלה; ואם נתערבה, אפילו באלף, כולן אסורות.

סעיף ב ספק אם נולדה ב"ט או בחול אסורה

משנה ברורה שם

כולן אסורות – באכילה ובטלטול שהרי למחר היא מותרת בלא ביטול וכל דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטל ומזה הטעם אסר גם בס"ב בספק אף דבעלמא ספיקא דרבנן לקולא:

חידושי הרשב"א מסכת ביצה ג:

נתערבה באלף כולן אסורות. פי' ר"ת ז"ל דאודאה קאי דאי אספקא הו"ל ספק ספיקא ושרי אפילו בדאורייתא. ולפי פירושו הא דאמרי' בסמוך אי אמרת בשלמא ספק י"ט ספק חול הוי דבר שיש לו מתירין וכו' וליבטיל ברובא ה"ק אי אמרת בשלמא האי ספיקא דקתני ספק י"ט ספק חול קאמר היינו דקתני שאם נתערבה באלף לא בטלה אלא אי אמרת ספק טריפה ודאי נמי כי נתערבה ליבטיל ברובא, וזהו דוחק קצת, אלא נראה דנתערבה באלף אספיקא קאי ולא ספקא דספקא הוא דלא אמרי' ספק ספקא להקל אלא בב' ספקות הבאות מכח התערבות כגון טבעת של ע"ז שנפלה לרובא ומרובא לרובא דכל חדא וחדא דאיכא ברובא שני יש בה ספק ספקא דבכל חד מנייהו אמרי' לא זו היא שנפלה כאן עכשיו ואת"ל זו היא שנפלה כאן עכשו שמא לא זו היא שנפלה לרובא ראשון כי היא נשארה ברובא הראשון שנפלה בו, אבל כאן מה תאמר שמא לא זו היא הביצה שנפלה כאן ואת"ל זו היא גופא שריא והלא מתחלתה אסרתה והיאך תחזור ותתירנה אחרי שהספק בגופה ממש. וכן דעת רבותינו הצרפתים ז"ל ועיקר... ומדברי ר"ת ז"ל נלמוד דכל ספק ספקא אפי' בדבר שיש לו מתירין מותר לאלתר דהא טעמא דברייתא דקתני נתערבה באלף כולן אסורות משום דהוי דבר שיש לו מתירין ואפי' באלף לא בטיל ואפ"ה דוקא ודאי אבל ספק לא, וטעמא משום דכל שהוא בספק ספיקא התר גמור משוי' ליה וא"כ אפי' לשיש לו מתירין (למה) [נמי], הלכך אפי' בריה דלא בטלה או דבר שדרכו לימנות כל שיש בו ספק ספקא מותר לאלתר.

רמ"א יורה דעה סימן קי

יש אומרים דדבר שיש לו מתירין אין להתיר מכח ספק ספיקא (שם כלל כ"ה), וטוב להחמיר אם לא לצורך, מאחר שיש לו היתר בלאו הכי.

ט"ז שם ס"ק ח

י"א דדבר שיש לו מתירין מ"ש רמ"א כאן לענין דבר שיש לו מתירין די"א שלא מועיל ס"ס ומסיק להקל במקום צורך הוא תמוה דבת"ח סוף כלל ע"ד כתב וז"ל כתב הר"ן ריש פרק אין צדין דספק ספיקא מותר בדבר שיש לו מתירין כגון ספק ביצה ב"ט שני עכ"ל ובארוך כלל כ"ה כתב דהמנהג לאסור אפי' ס"ס בדבר שיל"מ עכ"ל ת"ח. והנה בר"ן שם מבואר דדוקא באיסור דרבנן מותר בס"ס בדבר שיל"מ דהיינו ספק ביצה ב"ט שני מאחר שמוקצה לא מתסר אלא מדרבנן ה"ל ס"ס בדברנן ואפשר שלזה נתכוין גם בת"ח במ"ש ספק ביצה כו' להורות דדוקא בדברנן מיירי אלא דקשה מאי דסיים שבארוך חולק על זה ואפשר שגם הוא מודה בזה ולא החמיר אלא באיסור דאורייתא וכן משמע בהדיא מדבריו בכלל כ"ה דין ז' שכתב וז"ל מלבד דשיל"מ דאפילו ספק הוא במשהו וכולן אם יש בהו ס"ס מותרים בלתי ביטול כלל עכ"ל. ושם יש לפרש דבריו באיסור [דאורייתא] למדקדק בדבריו לפני זה ויותר צ"ע למה כתב כאן סתם להקל במקום צורך ממילא אפי' באיסור דאורייתא וזה אסור אפילו להר"ן וצ"ע:

ש"ך שם ס"ק נו

מיהו קשה דבא"ח סימן תצ"ז ס"ד סתם הרב כדברי המחבר דספק מוכן ב"ט שני מותר משום דהוי ס"ס עכ"ל אע"ג דהוי דבר שיל"מ והוא מדברי הר"ן שכתב ברפ"ק דביצה דס"ס שרי אפילו בדשיל"מ ואפשר לומר דשאני התם וכדכתב הר"ן נמי שם כיון דאנן לא עבדינן י"ט שני אלא משום מנהג אבותינו לא מחמירינן טפי מנייהו וכי היכי דלדידהו ספק לדידן נמי ספק וה"ל ספק ספיקא עכ"ל והלכך אע"ג דבעלמא יש להחמיר מ"מ י"ט שני דאינו אלא מנהג אוקמוה אדינא א"נ סתם י"ט לצורך הוא א"נ והוא העיקר כמ"ש הרא"ש בתשובה כלל ב' סוף דין א' וז"ל ומה שכתבו בשם רבינו (ר"ל מהר"מ מרוטנבורק) דדבר שיל"מ אפילו ס"ס אסור היינו דוקא בתערובות דאע"ג דבעלמא מותר משום ס"ס בדשיל"מ החמירו חז"ל דלא בטיל ע"י תערובות אפי' באלף בס"ס דמאי נ"מ להתיר בביטול בלאו הכי יש לו היתר אבל ס"ס כי האי שעל התבואה אני אומר שהוא ישן ואת"ל שהוא חדש שמא השריש קודם לעומר ואין כאן איסור חדש כלל כה"ג לא אסרינן ס"ס בדשיל"מ עכ"ל וספק מוכן ב"ט שני דמי ממש לספק חדש ואע"ג דהרב בת"ח סוף כלל ע"ד הביא דברי הר"ן וכתב עליו דבאו"ה כלל כ"ו כתב דהמנהג לאסור ס"ס אפילו בדשיל"מ עכ"ל היינו משום דהאו"ה שם אוסר להדיא אפילו בס"ס גמור אבל מ"מ אפשר דדעת הרב כאן בהג"ה לחלק כהרא"ש וכדפי' והשתא ניחא הא דכתב הרב לקמן סי' רצ"ג דסתם תבואה מותר מטעם ס"ס והוא מדברי הרא"ש הנ"ל מיהו בלאו הכי י"ל דלקמן ודאי לצורך הוא